

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: сутність, основні ідеї та принципи

Кравчинська Тетяна Сергіївна

кандидат педагогічних наук,

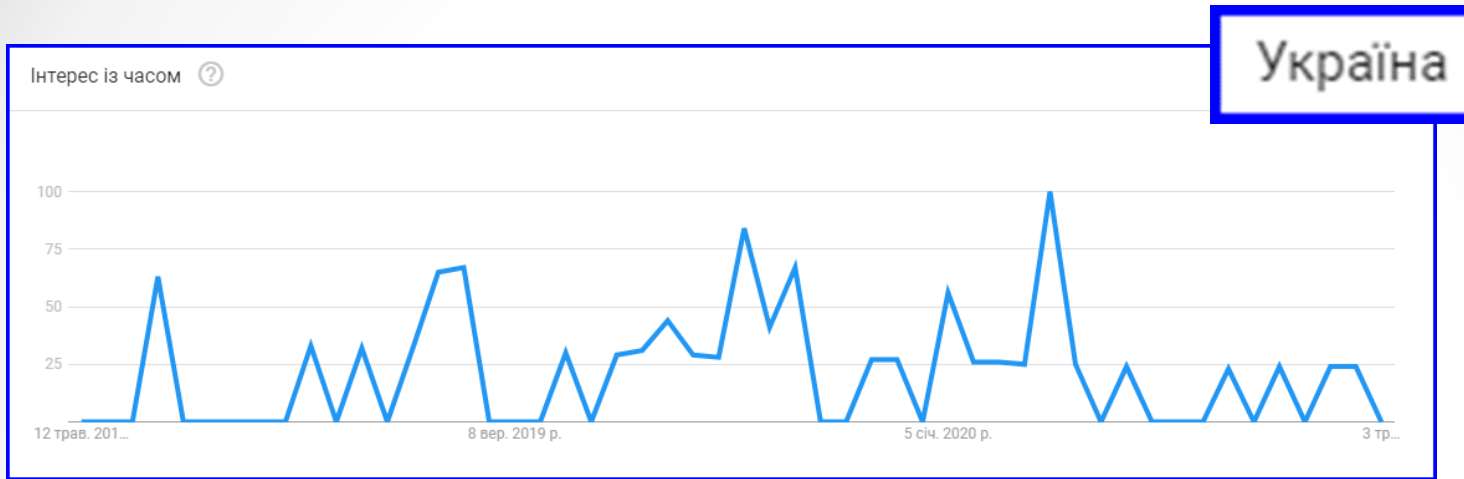
доцент кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України

- *Мета:* висвітлення засад педагогіки партнерства.

Питання для вивчення:

- 1. Сутність педагогіки партнерства.
- 2. Основні ідеї педагогіки партнерства.
- 3. Розвідки дослідників.
- 4. Педагогіка партнерства у Новій українській школі.

- педагогіка партнерства

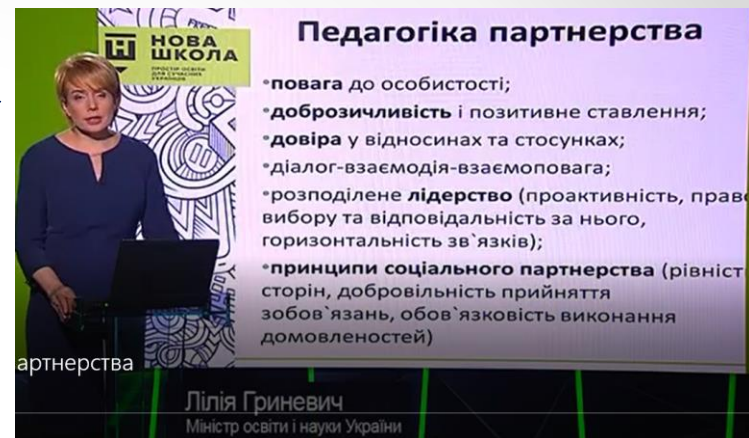

- Поняття «партнерство»
- Чому сьогодні актуальна тема партнерства

1. Сутність педагогіки партнерства

Педагогіка партнерства, педагогіка співпраці, педагогіка співробітництва

- ✓ *партнерство* – добровільна співпраця двох або кількох фізичних чи юридичних осіб (економічна енциклопедія);
- ✓ *партнер* – компаньйон, товариш у якій-небудь справі, у якому-небудь занятті (академічний тлумачний словник);
- ✓ *співпраця* – спільна з ким-небудь діяльність (академічний тлумачний словник);
- ✓ *співробітництво* – спільна діяльність, спільні дії (академічний тлумачний словник).

Сам термін у нас почав активно вживатися після його появи в Концепції «Нова українська школа». Там педагогіка партнерства – один з компонентів формули НУШ.

Історична довідка

Термін «педагогіка співробітництва» з'явився після публікації Маніфесту «Педагогіка співробітництва», що був підписаний у Передєлкіно у 1986 році робочою групою, до складу якої увійшли 7 відомих на той час педагогів-новаторів, які об'єднали свої зусилля і на зустрічі поділились досвідом і надбаннями, накопиченими за двадцять років практичної роботи у школі:

- *С.М.Лисенкова*, заслужений учитель школи РСФСР, учитель школи №587 (м. Москва);
- *В.Ф.Шаталов*, учитель школи №5 (м. Донецьк);
- *І.П.Волков*, заслужений учитель школи РСФСР, кандидат педагогічних наук, учитель школи №2 (м. Реутово, Московської області);
- *В.А.Караківський*, заслужений учитель школи РСФСР, кандидат педагогічних наук, директор школи №825 (м. Москва);
- *М.П.Щетинін*, ст. науковий співробітник Інституту загальних проблем виховання АПН СРСР;
- *Є.М.Ільїн*, учитель-методист школи №307 (м. Санкт-Петербург);
- *Ш.О.Амонашвілі*, професор, доктор психологічних наук, член-кореспондент АПН СРСР, директор НДІ педагогічних наук (м.Тбілісі).

За принципом «мозкового штурму» кожен висловлював свою думку про педагогічні проблеми, про свій досвід.

Симон Львович Соловейчик оформив увесь матеріал і опублікували 18 жовтня 1986 року в «Учительській газеті» під назвою «Педагогіка співпраці» (звіт зустрічі вчителів-новаторів).

У Маніфесті було узагальнено новаторський досвід учителів, які так чи інакше працювали на засадах навчального співробітництва та були сформульовані загальні положення педагогіки співробітництва.

«Це був внутрішній бунт. Педагогіка співробітництва була новаторською, вона протистояла тому авторитаризму, який панував тоді в країні ... »

З інтерв'ю Ш.О. Амонашвілі

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів: В.О.Сухомлинський, Ш.О.Амонашвілі, І.П.Волков, І.П.Іванов, А.С.Макаренко, В.А.Караковський, С.М.Лисенкова, В.Ф.Шаталов та інші.

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між **учителем, учнем і батьками**. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими спільниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб **співпраці педагога і дитини**, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість.

2. Основні ідеї педагогіки партнерства

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких *ідеях*:

- навчання без примусу (Ш.Амонашвілі, В.Сухомлинський, С.Лисенкова, В.Шаталов);
- ідея важкої мети (С.Лисенкова, В.Шаталов);
- ідея опори (Є.Ільїн, І.Іванов, С.Лисенкова, В.Шаталов);
- вільний вибір (Ш.Амонашвілі, І.Волков, С.Лисенкова, В.Шаталов);
- ідея випередження (І.Волков, С.Лисенкова, Б.Нікітін, В.Шаталов);
- ідея великих блоків (І.Волков, І.Іванов, В.Шаталов, М.Щетинін);
- ідея відповідної форми (І.Волков, Є.Ільїн, В.Шаталов);
- інтелектуальне поле класу (І.Волков, С.Лисенкова, В.Шаталов, М.Щетинін);
- самоаналіз (Ш.Амонашвілі, Є.Ільїн, І.Іванов, В.Караковський, В.Шаталов, М.Щетинін)

3. Розвідки дослідників

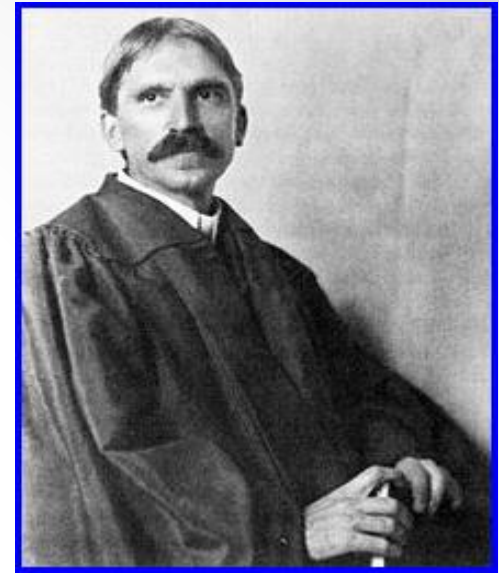
Американський філософ і педагог **Джон Дьюї**
(John Dewey 1859 — 1952)

Праці Дж. Дьюї, які вплинули на становлення
світової педагогіки:

«Освіта. Школа і суспільство» (Education. The School
and Society, 1899);

«Досвід і освіта» (Experience and Education, 1938);

«Як ми мислимо» (How We Think, 1910).

Школа, представлена Дж. Дьюї має навчальне й виховне середовище та має на меті: спрощувати складні явища життя, подаючи їх дітям в доступному вигляді; обирати для вивчення найбільш поширені й важливі моменти з досвіду людства; сприяти вирівнюванню громадських відмінностей, створюючи єдність думок і узгодженість дій.

Одним із представників нового виховання був **Жан-Овід Декролі** (Jean-Ovide Decroly 1871 — 1932) бельгійський педагог-реформатор, психолог, лікар.

Педагог відіграє роль помічника і консультанта, важливий принцип — концентрація шкільної програми навколо центрів дитячих інтересів: «Дитина і її організм», «Дитина і суспільство», «Дитина і Всесвіт», «Дитина і живопис» тощо.

В основі педагогіки Ж. Декролі — теорія інтересів і потреб. У 1907 р. створив школу, назва якої «Школа для життя, через життя», де навчання будувалося на основі гуманістичного принципу «Від дитини до світу — від світу до дитини».

Один із засновників міжнародної ліги нового виховання та її секцій у Франції, Бельгії, Іспанії, Румунії та латиноамериканських країнах був **Адольф Фер'єр** (Adolphe Ferriere 1879—1960) – швейцарський педагог, теоретик нового виховання.

У 1918 р. схарактеризував тридцять принципів, які створюють нову школу.

Принципи:

3. Нова школа повинна знаходитися в сільській місцевості, оскільки тільки сільські умови становлять для дитини природне оточення.

11. У галузі розумового виховання нова школа прагне навчати не нагромадженням заучених знань, а загальним розвитком та здатністю мислити.

14. Викладання ґрунтується на особистій самостійності дитини.

15. Викладання базується на природних запитах дитини.

19. Кожного дня діти займаються не багатьма предметами, а тільки одним або двома. Різноманітність створюється різноманітністю способів викладання одного й того ж предмета.

20. Протягом місяця або чверті року вивчають небагато різних предметів. Предметна система, дає змогу кожному вихованцю мати власний навчальний план.

26. Змагання проводиться переважно через порівняння дитиною своєї теперішньої роботи зі своєю колишньою, а не тільки порівнянням своєї роботи з роботою товаришів.

Питання розвитку дитячої психології досліджував **Анрі Валлон** (Henri Wallon 1879 — 1962) — французький філософ, психолог, нейропсихіатр, педагог. Його вважають засновником паризької школи генетичної психології.

У 1927 р. заснував у Франції першу лабораторію дитячої психології, де проводив дослідження психічної діяльності дитини, яке ґрунтувалося на тому, що розвиток дитячої психології є певними послідовними стадіями.

У книзі «Психічний розвиток дитини» (1941) представив цілісну концепцію дитячого розвитку, принципові позиції щодо сутності природного початку розвитку людини, розкрив провідну роль початкової невербальної емоційної комунікації дитини з дорослим.

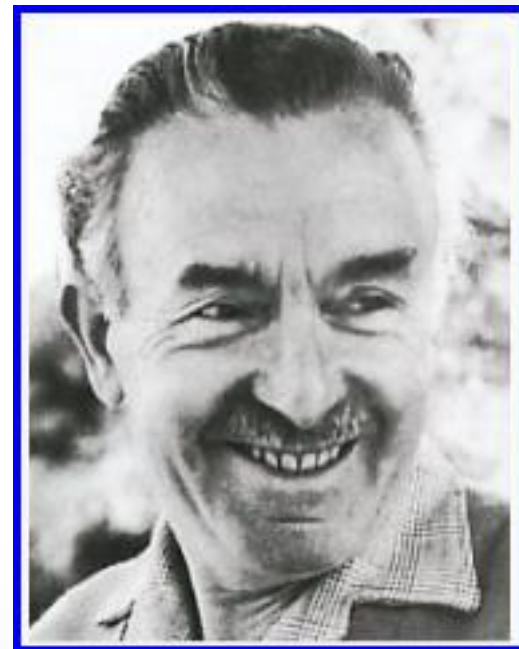

Особливий внесок у розвиток педагогічної думки вніс **Селестен Френе** (Celestin Freinet 1896 — 1966) — видатний французький педагог-реформатор ХХ століття.

Указував на велику небезпеку авторитарної педагогіки, що вимагає сліпого підпорядкування дітей вчителю. Їм було розроблено педагогічну технологію (техніка С. Френе), яка передбачала оригінальні форми виховання і навчання.

Головним у вихованні вважав: здоров'я дитини, розвиток її творчих можливостей, прагнення до пізнання; створення сприятливого середовища; обладнання і технічні засоби.

За С. Френе класом управляють не придумані кимось правила, а прийняті самими дітьми й змінювані в разі потреби норми співжиття. Ці норми рік у рік для кожного окремо взятого класу формуються заново самими дітьми.

4. Педагогіка партнерства у Новій українській школі.

Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули Нової української школи.

Основні *принципи*:

- ✓ повага до особистості;
- ✓ доброзичливість і позитивне ставлення;
- ✓ довіра у відносинах, стосунках;
- ✓ діалог – взаємодія – взаємоповага;
- ✓ розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- ✓ принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Повага до особистості

Особистість – це поняття, що охоплює загалом усю психологічну індивідуальність людини. Це відкрита зовнішньому досвіду динамічна система, що має такі підструктури, як: мотиваційна спрямованість, емоційна сфера, стиль мислення, спосіб спілкування з оточенням тощо.

Однією з найважливіших характеристик особистості є її індивідуальність, під якою розуміють виняткове поєднання таких психологічних особливостей, як характер, темперамент, особливості перебігу психічних процесів (сприймання, пам'яті, мислення, мовлення тощо).

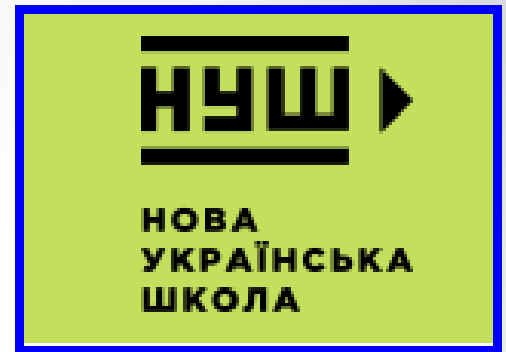
НОВА
УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

Повага до кожного. Учень-вчитель-батьки – як це працює в Канаді

Теми статті: #батькам, #вчителям, #директорам, #закордонний досвід, #педагогіка партнерства

Як контактують вчителі та шкільні адміністрації з канадськими батьками? Як вирішують проблеми та суперечливі питання?

https://nus.org.ua/articles/povaga-do-kozhnogo-uchen-vchytel-batky-yak-tse-pratsyuye-v-kanadi/?fbclid=IwAR1JN_7_cpmszo8NGABJtFwiH-4eFHCh5OxZyeAHf2X0Zy4KO0SJqJHqVk

**Говорити з батьками.
Польський досвід педагогіки
партнерства**

<https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-polskyj-dosvid/>

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

Меморандум співпраці батьків, учнів та педагогів

Меморандум – це результат фасилітованих зустрічей між учнями, батьками і вчителями в шести школах по всій Україні та експертного і громадського обговорень. Цей документ має спростити комунікацію між усіма учасниками освітнього процесу та ухвалення рішень у школі.

<https://nus.org.ua/memorandum/>

Доброзичливість і позитивне ставлення

Розвиток позитивного ставлення.

Досягнення позитивного ставлення з боку освітян є головною передумовою забезпечення освіти.

Формування позитивного ставлення до освіти необхідно здійснювати на всіх рівнях – від системи навчання студентів педагогічних закладів освіти до підвищення кваліфікації досвідчених учителів-практиків.

Довіра у відносинах, стосунках

Довіра – морально-практичне ставлення індивіда до партнера у спілкуванні, яке ґрунтується на вірі в його чесність і щирість. Особистісна настанова

у стосунках довіра передбачає обопільне очікування позитивних (благих) наслідків. Базується на дотриманні інтересів спільної справи. У ділових, партнерських стосунках юридичним гарантом довіри є договір, який регламентує взаємні обов'язки сторін. (Філософський енциклопедичний словник).

Успіх можливий лише за умови поваги та взаємодії одного з одним.

Діалог – взаємодія – взаємоповага

Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками має змінити односторонню авторитарну комунікацію вчитель – учень;

учитель має бути другом;

родина – активно залучена до побудови освітнього процесу;

школа має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

Тлумачення зі "Словника української мови"

Діалог – розмова між двома або кількома особами.

Взаємодія – взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь.

Взаємоповага – повага один до одного. Повага – почуття шани, прихильне ставлення.

Розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків).

Теорія розподіленого лідерства (Бредфорт-Кохен) «лідер повинен вміти продемонструвати вклад кожного члена команди, мотивувати та зробити так, щоб він відчував себе дуже важливою частиною цієї організації» [Lipman-Blumen J. Connective leadership: Female leadership styles in the 21- century workplace / J. Lipman-Blumen // Sociological Perspectives, 35(1). -1992. - P.183-203].

Дуглас М. Ламберт – суть такої форми лідерства полягає «у спільному навчанні, у створенні цінностей і знань шляхом колективних і об'єднаних зусиль» [Руководство для координатора партнерства: разработка и внедрение успешных партнерских отношений в цепочке поставок, Глобальный форум по цепочкам поставок 1999, с. 228].

Проактивність – діяння та спосіб життя, коли людина не реагує на впливи ззовні, а сам виявляється автором впливів, обирає свої дії сам, запускає їх за своєю ініціативою, випереджаючи впливу на себе і формуючи потрібні реакції в оточуючих.

Бути проактивною людиною означає, що людина усвідомила свої глибинні цінності та цілі та діє у відповідності зі своїми життєвими принципами, не за вказівкою умов і обставин, а формуючи ці умови і обставини.

Енциклопедія практичної психології

Принцип соціального партнерства

Соціальне партнерство в освіті — це добровільна і рівноправна взаємодія всіх учасників освітнього процесу, спрямована на розробку, ухвалення і реалізацію педагогічних і соціально-економічних рішень, які забезпечують ефективний розвиток дітей, їх самовизначення та самореалізацію в соціальному середовищі.

Потенціал соціального партнерства в закладі освіти забезпечується сукупністю ресурсів: інтелектуальних, економічних, кадрових, організаційних, методичних тощо, який ґрунтується на співпраці, на спільних інтересах та потребах, добровільності, рівноправності всіх партнерів, відповідності змісту, цілей, наслідків та вимогам законодавства у сфері освіти.

Принцип соціального партнерства

Основними цілями соціального партнерства є сприяння у вирішенні будь-яких актуальних проблем, зміцнення демократії, досягнення згоди шляхом переговорів між сторонами щодо найважливіших стратегій розвитку.

Соціальне партнерство засновано на добровільному і взаємовигідному співробітництві, спрямованому на досягнення його учасниками загальних цілей.

Принципи соціального партнерства: повноважність та рівність сторін, добровільність взяття зобов'язань, пріоритетність примирних методів, обов'язковість виконання домовленостей, відповідальність за взяті зобов'язання.

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель.

Стосунки партнерства складаються там, де діти й дорослі об'єднані спільними поглядами та прагненнями.

Педагогіка партнерства бачить в учневі добровільного і зацікавленого соратника, одноступця, рівноправного учасника педагогічного процесу, турботливого і відповідального за свої результати.

УВАГА важлива інформація

На що потрібно звернути увагу педагогу, впроваджуючи принципи педагогіки партнерства у свою практичну діяльність:

1. Шкільне освітнє середовище – це простір дитинства, який будується на засадах: рівності, діалогізму, співрозвитку, прийнятті.

2. Переосмислення ролі вчителя вимагає від нього оновлення професійного мислення і відповідних цілеспрямованих дій: постійний аналіз власної педагогічної діяльності; орієнтацію на самоосвіту; відстеження результативності своєї роботи через систему моніторингу та самомоніторингу.

ЗАВДАННЯ. Пригадайте, як навчали вас, коли ви ще ходили до школи. Намагайтеся згадати не тільки, як ви навчалися в старших класах, пригадайте і своє навчання в початковій школі. У таблиці запишіть, як вас навчали, що вам подобалось у вашому навчанні, а що вас засмучувало. Будьте готові презентувати свої відповіді всім учасникам.

Як навчали вас	Що вам подобалось	Що вас засмучувало

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике / Ш.А. Амонашвили. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 496 с.
2. Артемова В. Історія педагогіки України : Підручник. / В. Артемова – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
3. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Безпалько. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
4. Валлон Анри Факторы психического развития ребёнка // А. Валлон / Психология развития : Хрестоматия. – СПб., Питер, – 2001. – с.46-56.
5. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневський – Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с.
6. Джури́нский А. Н. История зарубежной педагогики : учеб. пособие для вузов / А. Н. Джури́нский. – М. : ФОРУМ – ИНФРА-М, 1998. – 272 с.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Загвязинский В. И. Социальная педагогика : учебник для бакалавров / под ред. В. И. Загвязинского, О. А. Селивановой. – М. : Издательство Юрайт, 2012. – 405 с.
9. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна. – К. : ЦНЛ, 2006. – 664 с.
10. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/ (дата звернення 16.04.2019).

ЛІТЕРАТУРА:

11. Коханова О.П. Психологія партнерської взаємодії в освіті : навчально-методичний посібник. / О. П. Коханова – К. : Вид-во ПП Щербатих О. В. – 2011. – 104 с.
12. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 квітня 2017 року. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. – С. 85–88, URL: http://conf-hano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680 (дата звернення 27.03.2020).
13. Кравчинська Т.С. Педагогіка партнерства: повага до особистості Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації». С. 333-335. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/715466/> (дата звернення 27.03.2020).
14. Кравчинська Т.С. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах упровадження нової української школи: принцип соціального партнерства In: Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференції «Розвиток професійної компетентності керівників шкіл у системі післядипломної педагогічної освіти в умовах упровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти» Харківська академія неперервної освіти. м. Харків. Україна. 2018. С. 103-105. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711502/> (дата звернення 27.03.2020).
15. Кравчинська Т.С. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах упровадження концепції «Нова українська школа» Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент. С. 265-276. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/712150/> (дата звернення 27.03.2020).
16. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. / І. П. Підласий. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 360 с.
17. Поляк Г. Новая школа на Западе. Педагогическая система Декроли. / Г. Поляк. – М., 1928. – 98 с.
18. Сухомлинський В. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. Сухомлинський – Вибрані твори: У 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.1 – С. 5–502.
19. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський – Вибрані твори: У 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 3 – С. 7–279.
20. Чайка В. М. Основи дидактики: навч. пос. / В. М. Чайка. – Київ : Академвидав, 2011. – 238 с.
21. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – «Академвидав», Київ, 2003. – 528 с.
22. Ягупов В. В. Педагогіка : Навч. посібник. / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.
23. Besse J. M. Ovide Decroly, psychologue et educateur. / Jean Marie esse. – Toulouse, Privat, 1982, 180p.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

